

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра галузевої соціології

Розробник: кандидат соціологічних наук, доцент, доцент кафедри галузевої соціології
Петренко-Лисак Алла Олександрівна

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. зав. кафедри галузевої соціології
(Безрукова О.А.)

Протокол № 1 від « 28 » 2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ПРОСТОРУ

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 Соціологія
освітній ступінь бакалавр
освітня програма соціологічне забезпечення управлінських процесів
вид дисципліни вибіркова

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Голова науково-методичної комісії Червінська Т.Г.

Форма навчання денна
Навчальний рік 2020/2021
Семестр 3
Кількість кредитів ECTS 4
Мова викладання, навчання та оцінювання українська
Форма заключного контролю залік

Викладач: Петренко-Лисак А.О.

Пролонговано: на 2021/2022 н.р. (підпис, ПІБ, дата)
на 20__/20__ н.р. (підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

1. **Мета дисципліни** – ознайомлення з основними теоретичними визначеннями, способами тлумачень та означень понять «простір» та «соціальний простір» в соціології, соціально-гуманітарних та суміжних науках, актуалізація теми простору в соціологічній рефлексії, означення наукової перспективи використання просторових концептів в соціологічній евристиці.

2. **Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:**

1. Знати історію соціологічного знання
2. Вміти аналітично мислити
3. Володіти елементарними навичками роботи з комп'ютерною та цифровою технікою

3. **Анотація навчальної дисципліни:** дисципліна носить проблемний характер, сприяє формуванню в професійній свідомості майбутніх соціологів уявлень щодо проблематичності просторових концептів і метафор в соціологічній теорії. Передбачається набуття вмінь працювати з сучасними соціальними проблемами, критично опрацьовувати соціальну інформацію, розвиток навичок аналізу, порівняння та оцінки методологічної спроможності різних концепцій соціального простору, здобуття знань про способи тлумачень та означень поняття «соціальний простір», про відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, про основні теоретичні концепції, які експлікують поняття соціального простору, про роль і значення просторових метафор в соціології, про сутність просторових образів та уявлень та їхнє соціальне значення, а також про технології конструювання просторових форм.

4. **Завдання (навчальні цілі):** основним завданням є сприяння формуванню в професійній свідомості майбутніх соціологів уявлень щодо проблематичності та евристичного потенціалу просторових концептів і метафор в соціологічних дослідженнях та аналітичній роботі.

Що спрямовано на формування наступних **компетентностей:**

- СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК09. Здатність прогнозувати розвиток соціальних процесів в організаціях, галузях та регіонах.
- СК14. Здатність визначати соціальні механізми стабільного функціонування та розвитку організаційних систем.

5. **Результати навчання за дисципліною:**

Результат навчання (РН) ^a (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1	знати відмінності між фізичним і соціальним просторами суспільства, основні теоретичні концепції, що експлікують поняття простору, соціального передусім; роль і значення просторових метафор в соціології, сутність просторових образів та уявлень та їхнього соціального значення; поняття простору тіла, простору місця, простору дії, відмінності та діалектичні зв'язки між глобалізацією, регіоналізацією, локалізацією	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	40
2	вміти працювати з сучасною науковою літературою, критично опрацювання першоджерела, використовувати методи аналізу, порівнювати та оцінювати методологічну спроможність різних	лекції, практичні заняття, самостійна робота	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	35

	концепцій та методологій вивчення соціального простору			
3	організувати та презентувати дослідницький проект	самостійна робота, практичні заняття	презентація, колоквиум	15
4	вести аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність	самостійна робота, практичні заняття	контрольна робота: тест та розгорнуте есе; практичні завдання (кейси)	10

6. **Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання**

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)			
	1	2	3	4
РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	+	+	+	
РН14. Застосовувати теоретичні підходи та методологію аналізу до діагностики та вирішення організаційних та регіональних проблем		+	+	+
РН16. Здійснювати аналіз проблем соціальної організації із застосуванням системи соціологічного знання			+	+

7. **Схема формування оцінки.**

7.1 **Форми оцінювання студентів:**

- семестрове оцінювання:

1. активна робота на лекційних та практичних заняттях: РН1, РН2, РН4 – **50 балів (32 мінімум)**;
2. виконання контрольних робіт: РН1, РН2, РН4 – **30 балів (16 мінімум): КР1 – 12 (7), КР2 – 10 (5), КР3 – 8 (4)**;
3. виконання та презентація результатів дослідницького завдання: РН3 – **20 балів (12 мінімум)**.

- підсумкове оцінювання: у формі заліку – як сумарний результат накопичених за семестр балів.

7.2 **Організація оцінювання:**

Активна робота на лекційних та практичних заняттях оцінюється за виконання завдань під час аудиторної роботи. Контрольні роботи виконуються після вивчення тематичного блоку на найближчому за графіком навчання практичному занятті. Дослідницьке завдання виконується протягом семестру, презентується на двох останніх за графіком навчання практичних заняттях.

7.3 **Шкала відповідності оцінок**

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекційних та практичних занять

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1. Простір та теорії простору.				
1	Теоретичне різноманіття смислів концепту «простір» та основних просторових понять.	4	2	4
2	Фізичний, біологічний та соціальний виміри простору.	4	2	4
3	Соціологічні та навколосоціологічні теорії простору.	4	2	4
Контрольна робота 1			2	2
2. Соціальний часопростір.				
4	Соціальний хронотоп.	2	2	4
5	Соціальна пам'ять в просторі і часі.	2	2	4
Контрольна робота 2			2	2
3. Соціологічний вимір простору суб'єкта.				
6	Особистісний простір.	2	2	4
7	Простір дому та оселі.	2	2	4
8	Явища топофільії і топофобії.	2	2	4
Контрольна робота 3			2	2
4. Відображення соціального простору в мистецтві та архітектурі.				
9	Мовний простір та простір в літературних творах.	2	2	4
10	Соціальні аспекти простору в живописі, скульптурі та танці.		2	4
11	Суспільне значення архітектурного простору.	2	2	4
Дослідницьке завдання (ДЗ)			4	16
Всього:		26	32	62

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 26 год.

Практичні заняття – 32 год.

Самостійна робота – 62 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основна (базова):

- Добренюк В.И., Кравченко А.И. Социальное пространство и социальная структура; Жилище и дом // Фундаментальная социология: В 15 т. Т.5: Социальная структура. – М.: ИНФРА-М, 2004. – С. 3-127; С. 990-1048.
- Петренко-Лисак А.О. Соціальний простір у міждисциплінарному вимірі. – К.: Вадекс, 2013. – 400 с. (фактично опановується весь посібник, поступово – окремі глави до кожної теми).

Додаткова:

- Ахундов М.Д. Концепция пространства и времени: истоки, эволюция, перспективы. – М., 1982. – С. 16-167 (Главы I-II).
- Бауман З. Не разговаривайте с незнакомцами // Текущая современность / пер. с англ. под ред. Ю.В. Асочакова. – СПб.: Питер, 2008. – Режим доступу: <https://coollib.net/b/427264/read#t21>
- Бурдь П. Социальное пространство: поля и практики / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2007. – С. 554-574.

- Бурдь П. Социология социального пространства / Пер. с франц.; отв. ред. перевода, сост. и послесл. Н.А. Шматко. – М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 2007. – С. 49-63.
- Зиммель Г. Эссе о Чужаке // Социальное пространство: Междисциплинарные исследования: Реферативный сборник / РАН. ИНИОН. Центр социальных научно-информационных исследований. Отдел социологии и социальной психологии. Отв. ред. Гирко Л. В. – М.: ИНИОН, 2003. – С. 181-186.
- Зиммель Г. Мост и дверь. – Режим доступу: [http://socofofpower.ranepa.ru/files/docs/3\(2013\)/SV10.pdf](http://socofofpower.ranepa.ru/files/docs/3(2013)/SV10.pdf)
- Латур Б. Где недостающая масса? Социология одной двери. – Режим доступу: <http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/50-MISSING-MASSES-RUSS.pdf>
- Лефевр А. Производство пространства; пер. с фр. – М.: Streika Press, 2015. – С. 80-171.
- Потемкин В.К., Симанов А.Л. От мирового пространства к миру в пространстве // Пространство в структуре мира. – Новосибирск, 1990. – С. 5-49.
- Ручка А.О., Скокова Л.Г. Дім як приватний соціокультурний простір // Вісник Львів. Ун-ту. - Сер. соціол. - 2008. – Вип. 2. – С. 162-181.
- Филиппов А.Ф. Социология пространства. – СПб.: “Владимир Даль”, 2008. – С. 6-30.
- Шюц А. Возвращающийся домой. – Режим доступу: <http://www.musa.narod.ru/schutz1.htm>
- Ярская, В.Н. Раздел 1. Социологический дискурс пространства и времени, 1.1. - Категориальный проект пространства и времени // Пространство и время социальных изменений: курс лекций / В.Н. Ярская, Л.С. Яковлев, В. В. Печенкин, О.Н. Ежов. – Саратов: Науч. книга, 2004. – Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/19196158/>

Для поглибленого вивчення (не с ані обов'язковою, ані додатковою – література для тих, хто зацікавився окремими темами):

- Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К.: Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
- Бауман З. Значимые места, «пожирающие места», «неместа», пустые пространства // Текущая современность. – Режим доступу: <https://coollib.net/b/427264/read#t21>
- Башляр Г. Поэтика пространства. – М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. – 352 с.
- Вильковский М.Б. Социология архитектуры. – М.: Фонд «Русский авангард», 2010. – 592 с.
- Парк Р. Экология человека // Теория общества: фундаментальные проблемы / Под ред. А.Ф. Филиппова. – М.: Канон-пресс-Ц, 1999. – С. 384-400.
- Ольденбург Р. Третье место: кафе, кофейни, книжные магазины, бары, салоны красоты и другие места «тусовок» как фундамент сообщества; пер с англ. А. Широкаковой. – М.: НЛЮ, 2014. – 456 с.
- Петренко-Лисак А.А. Город и Пустота: Киев как столица и областной центр // Лабиринт. Журнал социально-гуманитарных исследований. – 2016. – №3-4. – С. 66-70. – Режим доступу: <http://journal-labirint.com/wp-content/uploads/2016/09/Petrenko-Lysak.pdf>
- Плюснин Ю. М. Пространственное поведение человека (методы проксемических исследований). – Новосибирск: Институт философии и права Сибирского отделения РАН, 1990. – 45 с.
- Эллард К. Среда обитания: Как архитектура влияет на наше поведение и самочувствие; пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2016. – 288 с.

Інтернет ресурси:

- Вахштайн В. «Восприятие реальности». – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=3JSIZMpwpg&ab_channel=%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0
- Филиппов А. «Социология пространства». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=7tCaax4f3Q8>
- Tuan Yi-Fu «Home as Elsewhere». – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=4jhyJeV1RAA>